

Förskolegårdarna krymper i nya stadsdelar

Lekytan för förskolebarn krymper i Stockholm. Utsläppsgårdar och små stängslade gårdsytor har blivit norm i nya täta stadsdelar.

– Vi behöver regler för både storlek och kvalitet på förskolegårdarna, säger Helena Friman från nätverket Bums. Utsläppsgården framför entrén till Rödekens förskola omgärdas av stängsel. På knappa 20 kvadratmeter släpps barnen bara ut för vidare transport till ytor som går att leka på. Norra Djurgårdsstaden har hittills sju förskolor varav två helt saknar egen gård.

– Det här är ett exempel på hur lite barnen är värda, bilar har rätt till större friyta än barn. Det visar att barn är en nollfråga i Stockholm, säger Helena Friman, stockholmshistoriker.

Hon och arkitekten Elisabeth Edsjö är medlemmar i nätverket Bums, Barns utemiljö i Stockholm, som i flera år kartlagt förskolegårdarna i stadens nya stadsdelar. De visar runt i den gröna profilstadsdelen Norra Djurgårdsstaden där man använder alla upptänkliga utrymmen för att förskolebarn ska få röra sig.

Förskolorna cirkulerar dagligen mellan innegårdar, parker och takterrasser med stängslade lektytor i den tätt bebyggda stadsdelen.

– Det är dåligt löst, inte minst med tanke på att det var jungfrulig terräng. Här fanns både skog och berg och allt som barn behöver, och det har man byggt om till lekplatser med gummimattor och redskap, säger Helena Friman.

Nätverket tar stöd i forskning från Karolinska institutet som visar att barn på förskolor med stora lektytor både rör sig mer och har mindre koncentrationssvårigheter.

– För att inte hämma barns utveckling måste det finnas både tillräcklig yta och kvalitet. Det ska vara terräng, träd och buskar i olika nivåer. Men när man bygger prestigefulla lekplatser tar man bort terrängen och ställer dit dyra lekredskap i stället. Det ger en miljö som varken utmanar eller tilltalar barns fantasi, säger Elisabeth Edsjö,

På ett smalt skogligt parti i anslutning till en takterrass har barn från förskolan Ängsklockan samlats för dagen. De skulle egentligen ha gått till Ekorrparken men en annan förskola hade redan hunnit dit.

– Det är klart att det är tråkigt med så liten gård. Det blir mer svårjobb, man måste alltid tänka på logistiken, vi kan inte bara gå ut spontant. Vi måste se till att vi är tillräckligt med personal och planera vart vi ska gå. Men det är ändå bra att det finns så många parker och skog här, säger Andrea Ekholm, förskollärare på Ängsklockan.

Landskapsarkitekten Gösta Olsson har planerat lektyorna i Norra Djurgårdsstaden och menar att det finns både bra och dåliga exempel i stadsdelen.

– Det fungerar väl i övervägande del, men på några ställen är det kanske inte helt lyckat när det är för små eller enbart utsläppsgårdar. Då försöker vi kompensera genom att göra det så lätt som möjligt att ta sig ut till en allmän park, säger Gösta Olsson.

Staden har i efterhand fått komplettera och säkra upp parkmiljöerna för att de ska kunna användas av förskolorna.

– Vi har satt staket runt en del i en park för att göra det bättre för en förskola som bara hade en utsläppsgård. De behövde en plats där föräldrarna kunde hämta och lämna barn. Det blir en tryggare plats och enklare för personalen att hålla uppsikt, säger han.

Det är inte bara i Norra Djurgårdsstaden som utsläppsgårdar blivit norm. I Hornsberg hamnar vi framför förskolan Eden där två avdelningar har entré mot ett gathörn. Mitt i korsningen på en trappavsats har ett staket satts upp för att markera utsläppsgård.

Nu är det ingen regelrätt gård utan området klassas som allmän plats. Förskolan är förbjuden att ha lekredskap ute även om ett par bänkar ställts ut ändå för att utrymmet ska kunna användas över huvudtaget. Personal och föräldrar fick kämpa för att ens få sätta upp ett staket eftersom det är offentlig mark.

– I snart två år har vi varit i kontakt med både skolborgarråd och trafikkontoret för att förskolan skulle få ha en sandlåda eller något på marken, men vi har inte fått gehör, säger Helena Friman.

Det finns andra okonventionella lösningar för att få in förskolor i täta stadsdelar. I Årstaberget har en förskola entré mot en bergvägg. Barnen hissas upp till en 227 kvadratmeter stor takterrass där 72 barn samsas om lekytan

och får gå på en spång över till närmaste lekplats.

Någon ljusning syns inte heller bland förskolegårdar i stadsdelar som fortfarande ligger på ritbordet. Enligt barnkonsekvensanalysen av nya Slakthusområdet har ingen av förskolorna en lekyta i närheten av rekommenderade 3 000 kvadratmeter.

– Det blir bara 10 kvadratmeter per barn, inte 40 som rekommenderas av Boverket. Lekytorna ligger dessutom på bostadsgårdar dit solen inte når och gården delas med de boende och det blir lätt konflikter, säger Elisabeth Edsjö.

Flera kommuner i landet försöker stoppa utvecklingen mot allt mindre gårdar genom att införa minimigränser och lekvärdesfaktorer när man planerar nya områden. Men Stockholms stad saknar riktlinjer och enligt nätverket Bums är barnkonsekvensanalyserna som ibland görs inför bostadsprojekt inte tillräckliga, särskilt som de inte följs.

– Vi vill att Stockholms stad inför riktlinjer för både storlek och kvalitet på förskolegårdarna. Det finns många bra exempel runt om i landet, både Malmö och Järfälla har riktlinjer som de modifierat efter sina behov och förutsättningar, säger Elisabeth Edsjö.

Jessica Ritzen/DN